

”ואני הייתי בכולם”

מערך שיעור לחג השבועות בעקבות מעשה הביכורים

משך השיעור: 45 דקות

הגורם המעביר: מפקד

קהל היעד: חיילים

מטרות הפעילות:

מטרת העל: החייל יסביר את העשייה הצבאית כשליחות בשרשרת הדורות אשר באה לידי ביטוי בחג השבועות.

מטרות ביניים:

1. החייל יסביר את מנהג הביכורים בשבועות.
2. החייל יברר את משמעות התרומה למען המדינה והיחידה.
3. החייל יחזק את הקשר אל הארץ ומדינת ישראל.
4. החייל יחזק את ערך השליחות בשירותו הצבאי.

רקע על חג השבועות

חג השבועות נקרא גם "חג הביכורים". בזמן שבית המקדש היה קיים, היו החקלאים מעלים לבית המקדש את היבול הראשון (ביכורים) מן השדה או המטעים בתקופה שבין חג השבועות (חג הקציר) וחג הסוכות (חג האסיף). עם חידוש ההתיישבות הציונית בארץ ישראל ערכו החקלאים במושבים ובקבוצים מעין טקסי הבאת ביכורים שתמורתם ניתנה לקרן הקיימת לישראל כדי לרכוש אדמות להתיישבות העברית ("גאולת הקרקע"). טקס הבאת ביכורים סמלי מתקיים גם בחלק מבתי הספר וגני הילדים בזמננו. בהבאת ביכורים ניתן לראות תפיסה הרואה ערך **לנתינה למען הכלל** וביטוי לקשר עם שרשרת הדורות.

המערך שלפניכם יעסוק בערכים של הבאת הביכורים והקשרם לימינו ולעשייה הצבאית.

חלק א' – ערך השליחות במעשה הביכורים

שאל: מי יודע מה השמות השונים של חג השבועות?

אסוף תשובות וסכם: חג השבועות נקרא גם חג הקציר, חג הביכורים וזמן [חג] מתן תורה (ובמשנה נקרא גם "עצרת").

שאל: מה משמעות השם "חג הביכורים"?

אסוף תשובות מהחיילים וסכם: המושג "ביכורים" הוא מלשון בכור, כלומר – הדבר הראשון שהגיע. הכוונה לפרי הראשון שהבשיל על העץ או הקציר הראשון בשדה (חיטה ושעורה). הקדשת היבול הראשון ביטאה הבעת תודה ל-ה' ואת הקשר העמוק לארץ ישראל שמיבולה החקלאי תורם לבית המקדש.

מעשה הביכורים: הקרא לחיילים מתוך התנ"ך והסבר (ניתן להשתמש בתקציר המצורף):

"וְהָיָה, כִּי-תָבוֹא אֶל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר ה', נָתַן לָךְ נַחֲלָה; וִירְשָׁתָהּ, וְיָשַׁבְתָּ בָּהּ. וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל-פְּרֵי הָאֲדָמָה, אֲשֶׁר תִּבְנֶה מֵאֲרָצְךָ אֲשֶׁר ה' אֱ-לֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וְשָׂמַתָּ בְּטֶנְא; וְהִלַּכְתָּ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה', לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם. וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הֵהָם, וְאָמַרְתָּ אֵלָיו: הַגִּדְתִּי הַיּוֹם הַזֶּה, כִּי בָאתִי אֶל-הָאָרֶץ, אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתֵת לָנוּ. וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטֶּנְא, מִיָּדְךָ; וְהִנִּיחוֹ לְפָנָי, מִזִּבְחַ ה' וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לְפָנָי ה':

"אֲרָמִי אֲבָד אָבִי, וַיֵּרֶד מִצְרַיִמָה, וַיִּגְר שָׁם בְּמַתִּי מֵעֵט; וַיְהִי-שָׁם, לְגוֹי גָדוֹל עֲצוּם וָרֹב. וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרַיִם, וַיַּעֲנוּנוּ; וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ, עֲבֹדָה קָשָׁה. וְנִצַּעְקָה, אֵל ה' אֱ-לֹהֵי אֲבֹתֵינוּ; וַיִּשְׁמַע ה' אֶת-קִלְנוּ, וַיִּרָא אֶת-עֲנִינֵנוּ וְאֶת-עֲמַלְנוּ וְאֶת-לַחֲצָנוּ. וַיּוֹצֵאנוּ ה', מִמִּצְרַיִם, בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֶרַע נְטוּיָה, וּבְמָרָא גָדֹל--וּבְאֹתוֹת וּבְמִפְתִּיּוֹם. (פְּסוּקִים אֵלֶּה מוֹפִיעִים גַּם בַּהֲגֵדָה שֶׁל פֶּסַח) וַיְבָאנוּ, אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה; וַיִּתֵּן-לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת, אֲרָץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ. וְעַתָּה, הִנֵּה הִבֵּאתִי אֶת-רֵאשִׁית פְּרֵי הָאֲדָמָה, אֲשֶׁר-נָתַתָּה לִי, ה'".

(דברים, פרק כו, א-יא)

תקציר מעשה הביכורים:

הביכורים "מראשית כל פרי האדמה" מובאים אל המקדש. עם הבאת היבול נושא החקלאי נאום קצר שעיקרו סקירת מהלך ההיסטוריה הלאומית שהתחילה ברע (גלות ושעבוד) ומסתיימת בטוב (ההצלה והישיבה בארצנו). הבאת הביכורים מבטאת תודה לאל (לכן נקרא הנאום הקצר הזה "וידוי ביכורים": וידוי = דברי תודה).

היכן ומתי מתחיל הסיפור? רחוק בזמן וגם במקום. יעקב אבינו (שאליו מתכוון הפסוק "אֲרָמִי אֲבָד אָבִי"). "ארמני" פירושו נווד חסר ארץ) ירד למצרים, ושם "וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרַיִם וַיַּעֲנוּנוּ". מן הסבל עלתה זעקה להצלה, וא-לוהים נענה לה, הוציא את עם ישראל והביא אותם לארץ ישראל: "וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קִלְנוּ... וַיּוֹצֵאנוּ ה' מִמִּצְרַיִם... וַיְבָאנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲרָץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ".

שאל את החיילים: אנו רואים שבמהלך טקס הבאת הביכורים מתאר החקלאי את סיפור הירידה למצרים וכן השיבה של העם ממצרים לארץ ישראל.
האם יש לכם רעיון מדוע וכיצד שייכים אירועים אלו למעשה הביכורים?

אסוף תשובות מהחיילים והסבר: סיפור יציאת מצרים נותן להבאת הביכורים הקשר לאומי-היסטורי רחב. החקלאי העולה לרגל רואה עצמו כחלק משרשרת דורות ארוכה המתחילה במצרים. השיבה בארץ איננה דבר מובן מאליה – היו דורות רבים שלא זכו לשבת בארצם-מולדתם. בעצם, אומר תושב הארץ המביא ביכורים: "אני מבין שזה לא מובן מאליה שאני פה, חקלאי בארץ ישראל, ואני יודע שעם ישראל עבר דרך ארוכה עד שזכה לחיות בחופש בארץ ישראל ולהציא ממנה את לחמו, ועל הזכות הזאת אני מודה".
מנהג הבאת הביכורים היה נהוג רק בארץ ישראל (!) וככזה מבטא את הקשר החיוני בין עם-ישראל לארץ ישראל ואת שאיפת הדורות, שהתגשמה בימינו, לחיי חירות בארצנו.

חלק ב' - ואני הייתי בכולם

הצג לחיילים-

אחד האירועים המרגשים בתולדות מדינת ישראל, היה ביקורו של הנשיא עזר ויצמן בגרמניה. בפעם הראשונה בהיסטוריה, נשא נשיא מדינת ישראל נאום בפני הבונדסטאג - בית הנבחרים הגרמני. ויצמן, מפקד חיל האוויר לשעבר, בחר לומר את הדברים הבאים:

"ואני... הייתי בכולם. הייתי עבד במצרים, וקיבלתי את התורה בהר סיני, ויחד עם יהושע ואליהו עברתי את נהר הירדן, נכנסתי לירושלים עם דוד, וגליתי ממנה עם צדקיהו, ולא שכחתי אותה על נהרות בבל, ובשוב א-דוני את שיבת ציון חלמתי בין בוני חומתה. לחמתי ברומאים וגורשתי מספרד, והועליתי על המוקד במגנצא, היא מיינץ, ולמדתי תורה בתימן, ושכלתי את משפחתי בקייסנברג, ונשרפתי בטרבלינקה ומרדתי בוורשה ועליתי לארץ ישראל, היא ארצי שממנה גליתי ובה נולדתי וממנה אני בא ואליה אשוב".

שאל את החיילים:

- מדוע, לדעתכם, בחר ויצמן לתאר את ההיסטוריה כולה, בגוף ראשון "הייתי" / "גליתי" / "לחמתי" / "עשיתי" ?

הסבר: עזר ויצמן מדגיש בנאום שלו את הקשר לעבר כדי להבהיר את הקשר המתמשך של עם ישראל לארץ ישראל ואת המשמעות של מדינת ישראל כחוליה בשלשלת הדורות. ההזדהות עם ההיסטוריה הלאומית ושרשרת הדורות מחזקת את משמעות העשייה שלנו כמשרתים ומדגישה את העשייה הצבאית כשליחות המגשימה שאיפת הדורות.

שאל את החיילים:

- אילו אירועים מן העבר נותנים משמעות (=ערך מוסף), לשירות שלכם בצה"ל?
- האם אתם רואים עצמכם כהמשך (חוליה בשרשרת) של אירוע לאומי מן העבר, מורשת משפחתית או מורשת יחידתית? (אם כן – תנו דוגמאות).

חלק ג': סיכום

- למדנו על משמעות מעשה הביכורים.
- עסקנו בערך השליחות המתבטא במעשה הביכורים ובמקרא ביכורים.
- דנו בתפקידנו הצבאי כביטוי לשליחות בשרשרת הדורות למען עם ישראל ובקשר לארץ: חג הביכורים (או חג השבועות) מבטא את הקשר העמוק לארץ ישראל ואת היותנו חוליה בשרשרת הדורות: מן החקלאים הקדומים שהביאו ביכורים לבית המקדש, המשך בגולים שלא זכו לשבת בארץ והתפללו לשיבת ציון, וכלה בתנועה הציונית שפעלה להחזרת העם לארצו והקימה את מדינת ישראל. תודעת השליחות יכולה לבטא גם את ההזדהות עם הדורות שעברו שאנו זוכים לממש ולהופיע בעצם שירותנו הצבאי את שאיפתם הארוכה להקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל.
- הבא בפני חיילך את ה"אני מאמין" הפיקודי שלך על ערך השליחות וקישור למשימה הצבאית.

חג שמח!